

Prawo do wizerunku uczestników postępowania sądowego – uwagi porównawcze, zalecenia Komitetu Ministrów Rady Europy oraz stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Na temat prawa do wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze sądowe na gruncie ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku – Prawo prasowe¹ zarówno literatura przedmiotu², jak i orzecznictwo³ wydaje się, iż uzgodniły wspólne stanowisko. Z tego powodu powtarzanie tez dotyczących krajowej regulacji omawianego zagadnienia, będących w większości powszechnie akceptowanymi, wydaje się zbyteczne. Mając to na uwadze, przedmiotem omówienia w niniejszym artykule będzie analiza prawno-porównawcza rozwiązań przyjętych w innych porządkach prawnych. Uwaga poświęcona zostanie także ujęciu analizowanej problematyki w świetle zaleceń Komitetu Ministrów Rady Europy Rec(2003)13 skierowanych do państw członkowskich w sprawie zasad informacji przekazywanych przez media odnośnie postępowań karnych⁴, a następnie przybliżone zostanie aktualne stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka powołujące się na rzezone Zalecenia.

¹ Dz. U. nr 5 poz. 24 z późn. zm.

² Vide: J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 489 i nast., K. Włodarska-Wyrwińska [w:] *Media a dobra osobiste*, red. J. Barta, R. Markiewicz, Warszawa 2009, s. 224 i nast., E. Nowińska, *Wolność wypowiedzi prasowej*, Warszawa 2007, s. 87 i nast., T. Grzeszak [w:] *System prawa prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 564, B. Kordasiewicz, *Jednostka wobec środków masowego przekazu*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1991, s. 53, I. Dobosz, *Prawo prasowe. Podręcznik*, Warszawa 2006, s. 207, E. Ferenc-Szydełko, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 114 i nast., M. Zaremba, *Prawo prasowe. Ujęcie praktyczne*, Warszawa 2007, s. 124.

³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2008 r., IV CSK 474/07, LEX nr 365865; Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2006 r., I CSK 346/06, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2006 r., II CK 319/05, Biul. SN 2006, nr 3, poz. 13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 grudnia 2005 r., I ACa 568/05, LEX nr 186131, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2003 r., IV KK 84/03, OSNwSK 2003, nr 1, poz. 1379; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 191/01, LEX nr 424237; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2000 r., II CKN 612/98, LEX nr 51064.

⁴ Zalecenia zostały przyjęte przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 10 lipca 2003 r., na 848 posiedzeniu. Dostępne pod adresem: http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_ref_coe_r2003_13_criminal_proceedings_100703_tcm6-5020.pdf. Dalej jako: „Zalecenia”.

1. Ujęcie prawno-porównawcze

W literaturze⁵ powszechnie zwraca się uwagę na możliwość wyrządzenia przez środki masowego przekazu szkody osobie, przeciwko której toczy się postępowanie karne w sytuacji realizacji przez media prawa do informacji odbiorców o doniosłych społecznie wydarzeniach. Niebezpieczeństwo to jest dodatkowo większe w sytuacjach, gdy w stosunku do osoby, o zarzutach której media informowały, nie został jeszcze wysunięty akt oskarżenia⁶.

W zakresie przyjętego przez daną jurysdykcję stanowiska odnośnie do ewentualnej ochrony dóbr osobistych uczestnika postępowania można wyróżnić dwa, wzajemnie wykluczające się stanowiska. Pierwsze z nich, występujące w amerykańskim systemie *common law* zakłada, iż informacja na temat podejrzanego, oskarżonego lub skazanego zalicza się do sfery publicznego zainteresowania i tym samym w obliczu konfliktu z uprawnieniem osobistym uczestnika postępowania, przeważa dobro o charakterze ogólnym⁷. Zostało to wprost wyrażone w szeregu orzeczeń sądowych uznających zakazywanie prasie relacjonowania postępowań sądowych wraz z podawaniem danych osobowych uczestników, w tym oskarżonego, za niezgodne z Pierwszą Poprawką do Konstytucji Stanów Zjednoczonych⁸. Taka konstatacja jest jednak dopuszczalna jedynie pod warunkiem, iż sprawozdawczość jest precyzyjna oraz spełnia wymogi sztuki dziennikarskiej⁹. W konsekwencji orzeczenia tymczasowe zakazujące środkom masowego przekazu dokonywania sprawozdawczości sądowej i dostarczania odbiorcom takich informacji są uznawane za niezgodne z prawem¹⁰. Analogicznie – prawo stanowe, na mocy którego zakazano publikacji imion i nazwisk nieletnich oskarżonych określono niekonstytucyjnym. Nie dotyczy to jednak sytuacji, gdy informacje takie zostały przez prasę uzyskane w sposób bezprawny lub przekaz nie jest uzasadniony istnieniem nadrzędnego interesu

⁵ Vide: G. Resta, *Trying cases in the media: a comparative overview*, dostępne pod adresem: www.law.duke.edu/journals/lcp; A. L. Dennis, *Reining in the minister of justice: prosecutorial oversight and the super-seder of powers*, 57 *Duke Law Review*, 2007, s. 131 i nast.; H. Koziol, A. Warzilek, *The protection of personality rights against invasion by mass media*, Wiedeń 2005; H. Beverley-Smith, *The commercial appropriation of personality*, Cambridge 2007; H. Beverley-Smith, A. Ohly, A. Lucas-Schloetter, *Privacy, Property and Personality*, Cambridge 2005.

⁶ J. Bornkamm, *Die Berichterstattung über schwebende Strafverfahren und das Persönlichkeitsrecht des Beschuldigten*, *NStZ* 1983, 102, 103. Także: A. Kaulbach, *Moderne Medien in der Gerichtsverhandlung – Ein Plädoyer für eine neue Debatte*, *ZRP* 2009, 236, OLG Koblenz, Beschluss z dnia 19.04.2010 – 4 W 183/10.

⁷ J. N. Morris, *The anonymous accused: protecting defendant's rights in high-profile criminal cases*, 44 *B.C. Law Review*, 901 (2003), A. Garcia, *Clash of the titans: the difficult reconciliation of a fair trial and a free press in modern American society*, 32 *Santa Clara Law Review*, 1107; S. J. Krause, *Punishing the press: using contempt of court to secure the right to a fair trial*, 76 *Boston University Law Review* 537, 1996, *RaportMedia Liability for Reporting Suspects' Identities: A Comparative Analysis*, 120 *Harv. L. Rev.* 991 (2007).

⁸ “Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievances”.

⁹ *Macon Telegraph Pub. Comp. v. Tatum*, 436 S.E.2d 655, 658 (Ga. 1993).

¹⁰ *Okla. Publishing Co. v. Okla. District Court*, 430 U.S. 308 (1977).

dotyczącego danego stanu¹¹. Odmiernymi zasadami rządzi się utrwalanie wizerunku stron w ramach sprawozdawczości sądowej. Dotychczas Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych wprawdzie nie wskazał wprost czy zakaz filmowania procesu i rozpowszechniania wizerunku jego uczestników jest równoznaczny ze sprzecznym z konstytucją ograniczaniem swobody prasy¹², lecz w wyroku z 1981 roku odwołał się do innego zagwarantowanego ustawą zasadniczą uprawnienia stwierdzając, iż kompetencja poszczególnych stanów do umożliwiania mediom transmitowania rozpraw nie godzi w prawo oskarżonego do uczciwego procesu. Nie ma to jednak zastosowania w sytuacjach, gdy oskarżony jest w stanie udowodnić, że przyznanie takiego uprawnienia środkom masowego przekazu – zarówno prasie drukowanej, jak i telewizji – może uniemożliwić członkom ławy przysięgłych rozpoznanie sprawy bez wpływu czynników zewnętrznych¹³. Pomimo jednak tego, iż stanom przysługuje prawo do stanowienia regulacji umożliwiających mediom transmitowanie procesów, w praktyce dopuszczanie tego jest rzadkością¹⁴. W Stanach Zjednoczonych w razie naruszenia przez prasę zasad dotyczących sprawozdawczości sądowej oraz ujawnienie tożsamości lub wizerunku uczestnika postępowania, odpowiedzialność sprowadza się do zarzutu zniesławienia¹⁵.

Odmierna interpretacja została wypracowana przez system kontynentalny, w tym Wielką Brytanię, który nie zalicza informacji o uczestnikach postępowania do sfery publicznej dostępności, lecz konflikt pomiędzy tymi dwoma konkurencyjnymi wartościami rozstrzyga raczej na korzyść prawa do anonimowości. Od zasady tej można jednak wskazać wyjątki uzasadnione charakterem zarzutu, statusem oskarżonego oraz jego ewentualną rozpoznawalnością, jak również wartością oraz rodzajem dowodów zebranych przeciwko niemu¹⁶.

Na wyspach brytyjskich analizowana kwestia jest przedmiotem regulacji Contempt of Court Act 1981¹⁷, który nakłada surową odpowiedzialność na osobę, która narusza prawidłowy przebieg sprawowania wymiaru sprawiedliwości, w szczególności tok procesu, bez znaczenia, czy do naruszenia doszło w sposób zawiniony czy niezawiniony¹⁸. Odpowiedzialność ta jest jednak wyłączona w sytuacji, gdy sprawozdawczość była dokonywana skrupulatnie oraz bezstronnie¹⁹. To, w jaki sposób angielskie stanowisko co do rozpowszechniania wizerunku uczestnika postępowania sądowego

¹¹ Smith v. Daily Mail Publishing, 443 U.S. 97 (1979).

¹² C. H. Whitebread & W. Contreras, *Free Press v. Fair Trial: Protecting the Criminal Defendant's Rights in a Highly Publicized Trial by Applying the Sheppard-Mu'Min Remedy*, 69 California Law Review 1587, 1588 (1996).

¹³ Chandler v. Florida, 449 U.S. 560 (1981).

¹⁴ J. N. Morris, *The Anonymous Accused: Protecting Defendants' Rights in High-Profile Criminal Cases*, dostępne na stronie: http://www.bc.edu/dam/files/schools/law/lawreviews/journals/bclawr/44_3/06_FMS.htm.

¹⁵ Media Liability for Reporting Suspects' Identities: A Comparative Analysis, 120 Harvard Law Review 1043, 1047 (2007)

¹⁶ G. Resta..., s. 55.

¹⁷ Contempt of Court Act 1981, c. 49 (U.K.).

¹⁸ Art. 1 Contempt of Court Act 1981.

¹⁹ Art. 4 (1) Contempt of Court Act 1981.

różni się od doktryny amerykańskiej, najlepiej ilustruje fakt zablokowania przez New York Times dostępu on-line dla czytelników europejskich do artykułu o porywaczach samolotu. Tekstowi oczywiście towarzyszyły zdjęcia przedstawiające opisywane osoby²⁰.

Analizując stanowisko wypracowane w Niemczech, rozważania należy rozpocząć od przywołania orzeczenia Sądu Konstytucyjnego z roku 1973 w sprawie wywodzącej swoją nazwę od miejsca popełnienia jednej z najbardziej drastycznych zbrodni w powojennych Niemczech – Lebach²¹. Stan faktyczny dotyczył możliwości nagrania przez publiczną stację telewizyjną wyjścia z więzienia jednego ze skazanych. W zamyśle twórców filmu kadry te miały następnie znaleźć się w reportażu dokumentalnym opowiadającym wydarzenia sprzed lat. Skazany, dowiedziawszy się o tych planach, wniósł o uniemożliwienie utrwalenia oraz rozpowszechniania jego nazwiska oraz wizerunku w powiązaniu ze zbrodnią powołując się na konstytucyjne prawo do prywatności oraz możliwość rozpoczęcia nowego życia po odbyciu kary. *Bundesverfassungsgericht* przychylił się do tej argumentacji, lecz równocześnie zdefiniował wyraźne granice prawa osobistości²² uczestnika karnego postępowania sądowego. Wskazując na jego ogólne założenia oraz cechy zaznaczono, iż dopuszczalna jest sytuacja, w której prawo jednostki do prywatności, obejmujące także uprawnienie do samodzielnego decydowania o zakresie upowszechnianych informacji, może być ograniczone z powodu zaistnienia określonego interesu publicznego, stanowiącego wartość nadrzędną oraz przeważającą. W tym zakresie Federalny Sąd Konstytucyjny sprecyzował kryteria, które muszą być wzięte pod uwagę przy podejmowaniu decyzji przyznającej priorytet jednej z konkurujących zasad w ramach testu wyważającego wzajemnie wykluczające się interesy. Co do zasady uznano, iż prawem mającym charakter nadrzędny jest konstytucyjnie zagwarantowane, fundamentalne prawo osobowości, obejmujące także prawo do prywatności przysługujące skazanemu. Możliwe przy tym jest uznanie, iż prawo to może zostać uchylone przez uprawnienie społeczeństwa do informacji, w ramach wolności prasy. Jednakże taka konstatacja wymaga analizy każdorazowego stanu faktycznego oraz absolutnej konieczności przyznania priorytetu interesowi publicznemu przy jednoczesnym uwzględnieniu jego nasilenia oraz zakresu. Odnosząc te kryteria do sprawozdawczości sądowej wskazano, iż centralnym punktem rozważań winien być rodzaj popełnionego przestępstwa oraz jego zakres czasowy. Tym samym w razie zbrodni niedawno popełnionych o dużej doniosłości, prawo prasy co do zasady winno przeważać dobro sprawy. Zestawiając te stwierdzenia z zaistniałym stanem faktycznym w sprawie Lebach, *Bundesverfassungsgericht* uznał, że film dokumentalny sporządzony dziesięć lat po popełnieniu czynu przywołujący imię i nazwisko sprawcy musiałby wypełnić wszystkie powyżej wskazane kryteria, aby nie naruszał prawa osobistości skazanego. Sąd uznał

²⁰ Media Liability for Reporting Suspects' Identities..., s. 3.

²¹ Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts 35, 202, Neue Juristische Wochenschrift 1973, 1226.

²² Niemieckie *Persönlichkeitsrecht* mające charakter uprawnienia o charakterze ogólnym, chroniącym poszczególne dobra jednostkowe mieszczące się w jego zakresie. W literaturze polskiej vide: M. Lijowska, *Koncepcja ogólnego prawa osobistości w niemieckim i polskim prawie cywilnym*, KPP 2001, z. 4, s. 780 i nast.

jednak, iż w analizowanym stanie faktycznym nie miało to miejsca i przychylił się do argumentacji byłego skazanego²³.

Sprawa dotycząca sprawców zbrodni w miasteczku Lebach wróciła na wokandę Federalnego Sądu Konstytucyjnego w roku 1999²⁴. Wątpliwość dotyczyła filmu z kategorii „*docutainment*”²⁵ o historycznie doniosłych zbrodniach popełnionych w powojennych Niemczech, przy czym odcinek pilotażowy miał właśnie przypominać przestępstwo Lebach. Nie miał on zawierać wskazania imion i nazwisk sprawców, ani ich wizerunków, lecz zdaniem powodów przywołanie po latach tej zbrodni umożliwiłoby dokonanie takich ustaleń przez osoby zainteresowane. Byli skazani zwrócili się więc o wydanie zakazu rozpowszechniania filmu, przy czym w dwóch przypadkach²⁶ sąd do ich wniosku przychylił się, natomiast w jednym – oddalił. Środki odwoławcze zostały wniesione od wszystkich orzeczeń. *Bundesverfassungsgericht* podtrzymał stanowisko wyrażone w pierwszym wyroku Lebach, konkretyzując przesłanki, jakie muszą być wzięte pod uwagę przy rozstrzyganiu o wartości przeważającej. Wskazano, iż w każdym razie należy rozważyć czy wynikające z prawa osobistości uprawnienie do reintegracji społecznej może faktycznie być znacząco naruszone w wyniku realizacji przez prasę jej wolności. W stanie faktycznym będącym przedmiotem analizy film nie wymieniał danych umożliwiających identyfikację sprawców. Tym samym, w ocenie Sądu, nie doszło do naruszenia prawa osobistości wnioskodawców, a konflikt pomiędzy środkami masowego przekazu wynikał z faktu, iż historia, w którą skazani byli bezpośrednio uwikłani, miała zostać ponownie opowiedziana. W konsekwencji osoby znające sprawców mogły zostać ponownie skonfrontowane z ich czynami. W ujęciu zaproponowanym przez *Bundesverfassungsgericht* tak wykonywana sprawozdawczość nie naruszyła jednak prawa skazanych do reintegracji społecznej, a sam film przedstawiając na tle wydarzeń z Lebach, a także obraz Niemiec w latach 60-tych zasługiwał na ochronę w ramach wolności słowa oraz swobody twórczości.

Przywołując powyższe wyroki w sprawach Lebach, które czytane razem wyznaczają standard powszechnie akceptowany w prawie niemieckim²⁷, należy także wskazać na katalog sytuacji, których wystąpienie uzasadnia uznanie ogólnego interesu społecznego przemawiającego za rozpowszechnieniem określonych informacji związanych z postępowaniem karnym oraz jego uczestnikami za przeważający nad prawem jednostki do prywatności²⁸. Ma to miejsce m.in. wówczas, gdy opisywana zbrodnia ma charakter

²³ Analogicznie: wyrok Landgericht Frankfurt am Main, /M, 2-03/ O 305/06; 2-03 O 358/06.

²⁴ *Neue Juristische Wochenschrift*, 2001, p. 795.

²⁵ Odnoszącego się do faktycznych wydarzeń, lecz zawierającego także elementy fabularyzowane odgrywane przez aktorów.

²⁶ Wnioski zostały złożone do sądów w Saarbrücken, Mainz oraz Koblenji zgodnie z właściwością miejscową.

²⁷ L. Wallenhorst, *Medienpersönlichkeitsrecht und Selbstkontrolle der Presse: eine Vergleichende Untersuchung zum Deutschen und Englischen Recht*, Berlin 2007, s. 401 i nast.

²⁸ Bundesgerichtshof z dnia 7 grudnia 1999, 53 NJW 1036 (F.R.G.); Bundesgerichtshof z dnia 15 listopada 2005, 59 NJW 599 (F.R.G.).

drastyczny²⁹, oskarżony jest osobą publiczną³⁰ lub tożsamość podejrzanego zalicza się do domeny publicznej.

Prawo austriackie do zagadnienia podchodzi odmiennie. Inaczej, niż system niemiecki wywodzący regułę dotyczącą wizerunku uczestników postępowania z zasady ogólnej, regulacja austriacka przewiduje w ustawie z dnia 12 czerwca 1981 roku o prasie i innych mediach³¹ normę szczegółową, odnoszącą się do sprawozdawczości sądowej. Zgodnie z art. 7a, wprowadzonym w życie w roku 1992, w razie, gdy media opublikują imię, wizerunek lub inne dane osobowe umożliwiające identyfikację przez nieograniczoną grupę odbiorców osoby będącej ofiarą przestępstwa lub będącej podejrzaną o popełnienie przestępstwa, bądź osoby, której został postawiony zarzut lub która została już skazana, osoba taka może się domagać od środków masowego przekazu zadośćuczynienia za tak wyrządzoną jej krzywdę. Możliwość ta jest jednak wyłączona, gdy naruszenie interesów uczestnika postępowania następuje w sytuacji równoczesnego istnienia uzasadnionego interesu publicznego umieszczania w publikacji danych umożliwiających identyfikację uczestnika postępowania ze względu na jego pozycję w społeczeństwie, związku z życiem publicznym lub z innych powodów. Z uwagi na to, że przesłanki te są szerokie i mało precyzyjne, w literaturze wysuwano wiele zarzutów związanych z możliwością dowolnej interpretacji i w konsekwencji – brakiem pewności prawa³². Regulacja wskazuje jednak wyraźnie, iż w przypadku, gdy ujawnienie danych ofiary powoduje naruszenie jej „ściśle prywatnego życia”, podejrzanym jest małoletni, lub zarzucony lub popełniony czyn ma charakter wykroczenia, prawo do anonimowości przeważa nad wolnością prasy. Możliwość wysuwania przez uczestnika postępowania roszczeń jest natomiast wyłączona w razie, gdy sprawozdawczość dotyczy przesłuchań odbytych w publicznych organach władzy publicznej, jeśli publikacja informacji dotyczących osoby wynika z oficjalnych instrukcji, w szczególności dla potrzeb policji lub sądu, a także wówczas, gdy bezpośrednio zainteresowany zgodził się na publikację i sam dostarczył mediom odpowiednich danych.

Inaczej sytuacja przedstawia się we Francji, gdzie sądy są mniej skłonne udzielać ochrony prawu uczestnika postępowania sądowego do prywatności, chyba, iż publikacji jego danych sprzeciwiałoby się konstytucyjnej zasadzie domniemania niewinności³³. Szczególna regulacja odnosi się do możliwości publikacji zdjęcia osób mających na rękach kajdanki. Jest to dopuszczalne wyłącznie po wcześniejszym uzyskaniu

²⁹ OLG Brandenburg z dnia 15 grudnia 1995, 48 NJW 886 (887-88) (F.R.G.).

³⁰ Jak chociażby książkę Ernest August von Hannover, vide: Bundesgerichtshof z dnia 15 listopada 2005, 59 NJW 599 (F.R.G.), czy były członek narodowej partii socjalistycznej, vide: OLG Frankfurt z dnia 6 września 1979, 33 NJW 597 (F.R.G.).

³¹ Bundesgesetz vom 12. Juni 1981 über die Presse und andere Publizistische Medien (Mediengesetz).

³² H. Koziol, A. Warzilek, *Der Schutz der Persönlichkeitsrechte gegenüber Massenmedien in Österreich* [w:] *The protection of personality rights against invasion by mass media*, Wiedeń 2005, s. 3.

³³ Chambre civile [Cass. Civ.] z dnia 20 czerwca 2002 r., *JurisClasseurPeriodique* 2002, IV, no. 2394, 1594; Chambre civile [Cass. Civ.] z dnia 12 lipca 2001 r., *JurisClasseurPeriodique* 2002, II, No. 10152, 1798; tribunal de grande instance Paris z dnia 7 czerwca 1993 r., *JurisClasseurPeriodique* 1994, II, no. 22306, 313. Vide: J. Ravanas, *Droit des personnes: la liberté d'information dans les affaires judiciaires en cours*, *JurisClasseur Periodique* 2002, II, No. 10152, 1799.

ich zgody³⁴. Analogiczna interpretacja dotyczy ofiar przestępstw dokonanych na tle seksualnym³⁵.

2. Zalecenia

Legitymacja do wydania Zaleceń wywodzona jest z art. 15b Statutu Rady Europy przyjętego w Londynie dnia 5 maja 1949 r.³⁶, umożliwiającego Komitetowi Ministrów wydawanie, w celu realizacji założeń Rady Europy, zaleceń dla rządów członków. Środek ten nie ma charakteru jedynie perswazyjnego, gdyż Komitet może zwracać się do rządów członków o informacje o działaniach przez nich podjętych w związku z realizacją zaleceń.

Celem wydania Zaleceń było osiągnięcie większej jedności między członkami Rady Europy w celu ochrony i urzeczywistnienia ideałów i zasad, które są ich wspólnym dziedzictwem, a także wypracowanie dobrych wspólnych praktyk odnośnie rozpatrywanych zagadnień. W analizowanym zakresie do głosu dochodzą jednak dwie przeciwstawne wartości, obie mające swoje źródło w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2³⁷ – wolność prasy z jednej strony oraz prawa jednostki do prywatności z drugiej. Odnośnie do pierwszego wskazano, iż prawo mediów do informowania opinii publicznej, powiązane z prawem społeczeństwa dostępu do informacji będących w centrum wspólnego zainteresowania, stanowi w istocie wypełnienie obowiązków zawodowych środków masowego przekazu. Podkreślono przy tym znaczenie sprawozdawczości sądowej w realizacji funkcji informowania odbiorców o toczących się postępowaniach karnych, jak również umożliwieniu publicznej kontroli funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości. Z drugiej strony zwrócono uwagę na zasadę domniemania niewinności, sprawiedliwego procesu i poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, mające swoje oparcie w art. 6 i 8 Konwencji i stanowiące fundamentalne reguły, które muszą być przestrzegane w demokratycznym społeczeństwie. Zaznaczając, iż celem Zaleceń nie jest ograniczenie standardów obowiązujących w państwach członkowskich mających na celu ochronę wolności słowa przypomniano rezolucję (74) 26 w sprawie prawa do odpowiedzi – stanowiska jednostki w relacji z prasą³⁸, zalecenia nr R (85) 11 w sprawie pozycji ofiary w regulacjach prawa, w tym postępowania karnego³⁹, zalecenia nr R (97) 13 w sprawie wpływania na

³⁴ Art. 35³ Prawa Prasowego z roku 1881 [*Loi sur la liberté de la presse du 29 juillet 1881*], dodany mocą art. 92 ustawy nr 2000-561 z dnia 15 czerwca 2000 r.

³⁵ Art. 39⁵ Prawa Prasowego z roku 1881.

³⁶ Dz. U. z 1994, nr 118, poz. 565.

³⁷ Dz. U. z 1993, nr 61, poz. 284, dalej jako „Konwencja”.

³⁸ Rezolucja została przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 2 lipca 1974 roku, na 233. posiedzeniu. Dostępna pod adresem: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/CM/Res%281974%29026_en.asp#TopOfPage

³⁹ Zalecenia zostały przyjęte przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 28 czerwca 1985 roku, na 387 posiedzeniu. Dostępne pod adresem: <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Documents/Re->

świadków i prawa do obrony⁴⁰, a także zalecenia nr R (97) 21 w sprawie mediów i promowania kultury tolerancji⁴¹. Mając na uwadze powyższe założenia zalecono, podkreślając przy tym różnorodność krajowych systemów prawnych dotyczących procedury karnej, aby rządy państw członkowskich podjęły lub wzmocniły środki, które uznają za niezbędne w celu realizacji zasad załączonych do Zaleceń, rozpowszechniły wiedzę o nich, a również poinformowały o ich wydaniu organy wymiaru sprawiedliwości oraz reprezentatywne organizacje prawników i mediów.

Dla potrzeb niniejszej analizy kluczowe znaczenia mają trzy zapisy Zaleceń – art. 8, 16 oraz 18. Zgodnie z pierwszym z nich, obejmującym ochroną prawo do prywatności w kontekście trwających postępowań karnych, udzielanie informacji na temat podejrzanych, oskarżonych, skazanych lub innych stron w postępowaniach karnych powinno być zgodne z ich prawem do ochrony prywatności, określonym w artykule 8 Konwencji. Szczególna ochrona należy się przy tym stronom, które są małoletnie lub z innych powodów zasługują na szczególną uwagę, jak również ofiarom, świadkom i rodzinom podejrzanych, oskarżonych i skazanych. We wszystkich przypadkach należy dogłębnie rozważyć ewentualny szkodliwy wpływ, jaki może wywrzeć na powyżej wskazane osoby ujawnienie informacji umożliwiającej ich identyfikację. W uzasadnieniu do Zaleceń wskazano, iż nie można odmówić osobom ochrony płynącej z art. 8 Konwencji z racji faktu ich udziału w postępowaniu karnym. Zauważono, iż często samo ujawnienie nazwiska lub wizerunku oskarżonego bądź skazanego może stanowić bardziej dotkliwą karę, niż zasądzona sankcja karna. Dodatkowo, może to uniemożliwić reintegrację takiej osoby w społeczeństwie⁴².

Art. 16 Zaleceń odnosi się do ochrony świadków. Wskazuje on, iż tożsamość świadka nie powinna być ujawniana, chyba, że sam zainteresowany wyraził na to uprzednią zgodę, identyfikacja świadka przynależy do sfery zainteresowania publicznego lub zeznania są przez niego składane z miejsca publicznym. Wyłączenia te nie mają jednak zastosowania, gdy mogłoby to stanowić zagrożenie dla jego życia lub bezpieczeństwa. W uzasadnieniu wyjaśniono, iż powołana regulacja ma na celu uniemożliwienie zastraszania świadków, na co już zwracano uwagę w rekomendacji nr R (97) 13⁴³.

Ostatnia z powołanych norm odnosi się do zasad sprawozdawczości sądowej dotyczącej zakończonego już postępowania karnego. Wskazano w niej, iż aby nie naruszać i nie uniemożliwiać reintegracji społecznej osoby, która wykonała wyrok sądowy, ochrona prywatności wywodzona z art. 8 Konwencji powinna obejmować także prawo do ochrony tożsamości takiego skazanego w powiązaniu z popełnionym przestępstwem

commendation%20%2885%29%20position%20of%20victim.pdf

⁴⁰ Zalecenia zostały przyjęte przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 10 września 1997 r., na 600 posiedzeniu. Dostępne pod adresem <https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=566782&SecMode=1&DocId=574856&Usage=2>

⁴¹ Zalecenia zostały przyjęte przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 30 października 1997 r., na 607 posiedzeniu. Dostępne pod adresem: <https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=568159&SecMode=1&DocId=582590&Usage=2>

⁴² Uzasadnienie do Zaleceń Komitet Ministrów Rady Europy z dnia 10 lipca 2003 r., punkt 26.

⁴³ *Ibidem*, punkt 40.

po wykonaniu orzeczenia, chyba, że osoba taka wyraziła zgodę na ujawnienie jej danych lub osoba taka oraz jej wcześniejsze skazanie zaliczają się do sfery zainteresowania publicznego, a społeczeństwo ponownie zainteresowanie takie wyraziło. Wskazano przy tym, że zasada ta wpisuje się w postulat zapewnienia prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości umożliwiając osobom, które wykonały zasądzony wyrok, ponowne zjednoczenie się ze społeczeństwem, co może zostać uniemożliwione w razie ponownego przywołania przez media okoliczności skazania. Wyjaśniając wyjątki określone w art. 18 Zaleceń podkreślono, iż okoliczności te muszą mieć wyjątkowy charakter, stąd zwykła rocznica zapadnięcia wyroku nie będzie stanowiła wystarczającego uzasadnienia. Jednakże wymóg zaliczenia do sfery zainteresowania publicznego może zostać spełniony w razie ponownego popełnienia przez skazanego zbrodni lub występku lub też, gdy ich pierwotny czyn stanowi przestępstwo nieobjęte zasadą przedawnienia, jak chociażby zbrodnia przeciwko ludzkości lub genocide ludobójstwa⁴⁴.

3. Linia orzecznicza Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Analiza praktycznego stosowania Zaleceń przez Europejski Trybunał Praw Człowieka⁴⁵ zostanie przeprowadzona na tle dwóch orzeczeń, które wprost na nie się powołują – wyroku w sprawie A. przeciwko Norwegii⁴⁶ oraz Flinkkilä i inni przeciwko Finlandii⁴⁷.

Stan faktyczny pierwszego z nich dotyczył publikacji prasowych, które ukazały się w Norwegii po dokonaniu zbrodni, która wstrząsnęła opinią publiczną – w miejscowości Krinstiansand dwie dziewczynki, w wieku 8 oraz 10 lat, zostały najpierw brutalnie zgwałcone, a następnie śmiertelnie ranione nożem. Zdarzenie to zbiegło się w czasie z wypuszczeniem na wolność skazanego za zabójstwo z użyciem ostrego narzędzia, który z tego tytułu został skazany na 11-letnie pozbawienie wolności. W związku z prowadzonym śledztwem, gazety rozpoczęły publikację serii artykułów, w których wskazywały rzeczonoego skazanego jako „najbardziej interesującego ze wszystkich poprzednio skazanych, których ruchy obecnie są w centrum zainteresowania policji i są przez nią sprawdzane”. Wprawdzie nie został on nigdzie wskazany z imienia i nazwiska, nie zostały także opublikowane fotografie ukazujące jego twarz, jednak zdjęcia sylwetki z tyłu lub z boku, a także precyzyjne wskazanie miejsca jego zatrudnienia oraz pokonywanej codziennie drogi do pracy umożliwiły jego identyfikację. W związku ze znalezieniem faktycznego sprawcy, bohater publikacji prasowych zarzucając bezprawne wkroczenie w sferę życia prywatnego rozpoczął postępowanie przed sądami krajowymi. W wyniku orzeczenia Sądu Najwyższego jego roszczenie zostało jednak ostatecznie oddalone. W uzasadnieniu takiej konstatacji wskazano, iż wprawdzie zgodnie z zasadą ogólną

⁴⁴ *Ibidem*, punkt 42.

⁴⁵ Dalej jako: „Trybunał”.

⁴⁶ Wyrok z dnia 9 kwietnia 2009 r., skarga nr 28070/06.

⁴⁷ Wyrok z dnia 6 kwietnia 2010 r., skarga nr 25576/04.

prawo do prywatności oraz anonimowości poprzednio skazanego powinno być wartością nadrzędną nad prawem prasy do wyrażania swoich opinii, jednak w wyjątkowych sytuacjach to temu drugiemu uprawnieniu należy przyznać priorytet. Ma to miejsce, jak w analizowanym stanie faktycznym, wówczas, gdy osoby żyjące w otoczeniu sprawcy, w obliczu popełnienia podobnego czynu, mają prawo wiedzieć o skazaniu swojego sąsiada za analogiczny czyn. Umożliwi to bowiem ochronę ich samych oraz ich dzieci. Dodatkowo, winni oni mieć dostęp do informacji związanych z toczącym się śledztwem, w tym i o liście osób poddawanych przesłuchaniom. W skardze wniesionej przed Trybunał skarżący zarzucił naruszenie art. 6 § 2⁴⁸ oraz art. 8⁴⁹ Konwencji.

Na tle powyższego stanu faktycznego w zakresie zarzutu pogwałcenia pierwszej ze wskazanych norm Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną, gdyż ewentualnego naruszenia zasady domniemania niewinności dopuściła się prasa, a nie władza publiczna⁵⁰. Zaznaczono jednak, iż argument ten może być wzięty pod uwagę przy przeprowadzaniu analizy na tle art. 8 Konwencji. W tym zakresie w pierwszej kolejności rozważeniu poddano zagadnienie zakresu pojęciowego „prawa do życia prywatnego”. Podkreślono bowiem, iż art. 8 Konwencji, odmiennie od art. 12⁵¹ Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r. czy art. 17⁵² Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.⁵³, nie zawiera literalnego odwołania do honoru oraz dobrego imienia jako elementów prawa do bycia pozostawionym samemu sobie⁵⁴. W tym zakresie jednak Trybunał, powołując się na swoje wcześniejsze orzecznictwo wskazał, iż koncept „życia prywatnego” nie jest podatny na objęcie go jedną, wyczerpującą definicją. Tym samym obejmuje on swoim zakresem zarówno fizyczną, psychiczną jak i moralną integralność człowieka⁵⁵, jak również może zawierać w sobie odniesienie do określonych aspektów fizycznej i społecznej tożsamości jednostki ludzkiej⁵⁶. W najnowszych wyrokach Trybunał skłonił się także do uznania,

⁴⁸ Stanowiącego, iż „każdego oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z ustawą”.

⁴⁹ Stanowiącego, iż każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji oraz uznającego za niedopuszczalną ingerencję władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

⁵⁰ Vide: wyrok *Allenet de Ribemont v. Francja* z dnia 23 stycznia 1995 r., skarga nr 15175/89.

⁵¹ Stanowiącego, iż „nie wolno ingerować samowolnie w czyjekolwiek życie prywatne, rodzinne, domowe, ani w jego korespondencję, ani też uwłaczać jego honorowi lub dobremu imieniu. Każdy człowiek ma prawo do ochrony prawnej przeciwko takiej ingerencji lub uwłaczaniu”.

⁵² Nikt nie może być narażony na samowolną lub bezprawną ingerencję w jego życie prywatne, rodzinne, dom czy korespondencję ani też na bezprawne zamachy na jego cześć i dobre imię.

⁵³ Dz. U. 1977, nr 38, poz. 167.

⁵⁴ Parafrazując określenie prywatności jako „right to be let alone” autorstwa L. Brandeis’a oraz S. Warren’a, „The Right to Privacy,” 4 *Harvard Law Review* 193-220 (1890-91).

⁵⁵ Wyrok *X i Y v. Holandia* z dnia 26 marca 1986 r., skarga nr 8978/80; wyrok *Raninen v. Holandia* z dnia 16 grudnia 1997 r., *Reports on judgments and Decisions* 1997-VIII.

⁵⁶ Wyrok *Mikulic v. Chorwacja* z dnia 7 lutego 2002, skarga nr 53176/99, wyrok *Pretty v. Wielka Brytania* z dnia 29 kwietnia 2002 r., skarga nr 2346/02.

iż w zakresie prywatności znajduje się dobre imię⁵⁷ oraz honor⁵⁸. Zauważono równocześnie, iż ochrony przyznanej przez art. 8 Konwencji można dochodzić jednak dopiero wówczas, gdy ataki na ludzką sferę godności oraz honoru osiągnęły już pewien poziom intensywności i w konsekwencji wyrządzając szkodę uniemożliwiły pełne korzystanie ze sfery prywatnej⁵⁹.

Stosując wskazane kryteria do zaistniałego stanu faktycznego, Trybunał uznał, iż wprawdzie żadne z mediów nie wskazały wprost skarżącego jako ewentualnego sprawcę zbrodni, jednak dla przeciętnego odbiorcy było oczywistym, iż jest on – w zestawieniu z poprzednio popełnionymi przestępstwami – postrzegany jako najbardziej prawdopodobny podejrzany. Zaznaczono przy tym, iż żadne z publikatorów nie rozpowszechniło jego imienia i nazwiska, ani wizerunku, jednak zamieszczenie fotografii jego miejsca zamieszkania oraz pracy mogło umożliwić osobom, które знаły skarżącego rozpoznanie go jako możliwego gwałciela i zabójcę dziewczynek w Krinstiansand. Doniesienia medialne oparte na faktach i dotyczące prowadzonego śledztwa w zestawieniu z hipotezami na temat sprawcy mogły stworzyć mylne wyobrażenie o istnieniu realnych podstaw, aby przypuszczać, że skarżący może być uważany za potencjalnego mordercę. Wprawdzie, jak przyznał Trybunał, prasa miała prawo i obowiązek otrzymywać informacje dotyczące śledztwa, jak również i przekazywać je społeczeństwu jako kwestię ogólnego zainteresowania, jednak w odniesieniu do skarżącego nie stanowiło to podstaw do wkroczenia w jego prawo do prywatności i wyrządzenia mu takiej szkody. W konsekwencji publikacji musiał on bowiem opuścić swoje pierwotne miejsce zamieszkania, a także zmienić pracę. Został również społecznie napiętnowany oraz całkowicie wykluczony z życia towarzyskiego. Przekreśliło to więc jego szansę na ponowne zasymilowanie się ze społeczeństwem. Trybunał stwierdził, że w świetle zaistniałych zdarzeń stanowisko zajęte przez sądy krajowe, które oddaliły powództwo skarżącego oparte na zarzucie zniesławienia, nie uwzględniało wymogu proporcjonalności pomiędzy prawem do prywatności a wolnością prasy. Tym samym Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji.

Drugie z orzeczeń – *Flinkkilä i inni przeciwko Finlandii* – opiera się na całkowicie odmiennym stanie faktycznym. Przede wszystkim – skarżącymi byli dziennikarze oraz redaktorzy naczelni, którzy zostali skazani przez krajowe sądy karne na karę grzywny z tytułu bezprawnego wkroczenia w prawo do prywatności osoby określanej jako B. Sporne publikacje dotyczyły zdarzenia, które rozegrało się w roku 1996, w którym udział brał Krajowy Rozjemca (oznaczany jako A.) oraz rzeczona B., będąca jego przyjaciółką. Wspólnie weszli oni do domu, w którym obecna była żona A. oraz jego dzieci. W wyniku eskalacji konfliktu, policja dokonała aresztowania A. W wyniku przeprowadzonego postępowania A. został karnie skazany za wyrządzoną szkodę oraz opór przy aresztowaniu, natomiast B. za napaść. W konsekwencji zaistniałych wydarzeń A. został odwołany

⁵⁷ Wyrok *White v. Szwecja* z dnia 19 września 2006 r., skarga nr 42435/02, wyrok z dnia 15 listopada 2007 r. *Pfeifer v. Austria*, skarga nr 12556/03.

⁵⁸ Wyrok *Sanchez Cardenas v. Norwegia* z dnia 4 października 2007 r., skarga nr 12148/03.

⁵⁹ Wyrok *Sidabras i Džiautas v. Litwa* z dnia 1 lipca 2003 r., skargi nr 55480/00 oraz 59330/00.

z funkcji Krajowego Rozjemcy. Prasa aktywnie publikowała informacje o przebiegu całego zajścia oraz jego konsekwencjach, zamieszczając także wzmiankę o B. wraz z jej wizerunkiem. Dodatkowo została ona przywołana w artykule dotyczącym rozwodu A., który to miał być jednym z rezultatów spornego zajścia z udziałem B.

Sądy krajowe, przychylając się do oskarżenia wniesionego przez B. przeciwko redaktorom naczelnym oraz autorom kwestionowanych artykułów uznały, iż naruszały one jej prawo do prywatności. Uznano, iż pozycja B. nie uzasadnia rozpowszechniania informacji o niej, gdyż w zaistniałym stanie faktycznym nie miało miejsca żadne z wyjątków dotyczących zniesławienia wskazanych w rozdziale 27, sekcji 3a fińskiego kodeksu karnego⁶⁰. W wyniku zapadłego orzeczenia oskarżeni zostali skazani na kary grzywny.

Skarga, wniesiona przez skazanych, zarzucała naruszenia art. 7 Konwencji⁶¹, gdyż w ocenie skarżących regulacja prawa krajowego, nie zawierając definicji prywatności nie była precyzyjna i tym samym umożliwiała wymierzenie im sankcji bez podstawy prawnej. W ich mniemaniu fakt skazania A., jak i B. zaliczał się do sfery publicznego zainteresowania i w konsekwencji nie mógł być utożsamiany z prawem do bycia pozostawionym samemu sobie. Dodatkowo, w ich ocenie zapadłe wyroki naruszyły art. 10⁶² Konwencji regulujący prawo do swobody wypowiedzi⁶³. W odpowiedzi, Finlandia, oprócz pozostałych argumentów wskazała, iż fakt skazania B. nie należy zaliczać automatycznie do faktów z życia prywatnego jednostki, a wyrok zasądający grzywnę z tytułu napaści jako taki również sfery tej nie naruszył⁶⁴.

⁶⁰ *Rikoslakistrafllagen*, zmienione nowelą nr 908/1974. Rzeczony wyjątek dotyczy możliwości publikacji opisującej fakty wiążące się z państwowym urzędem, życiem zawodowym, aktywnością polityczną lub inną porównywalną sferą. Rozpowszechnianie takich informacji nie stanowi naruszenia prywatności opisywanej osoby jeśli sprawozdawczość jest niezbędna z uwagi na zdarzenia istotne dla społeczeństwa.

⁶¹ Dotyczy on zakazu karania bez podstawy prawnej. Par. 1 rzeczony normy stanowi, iż nikt nie może być uznany za winnego popełnienia czynu polegającego na działaniu lub zaniechaniu działania, który według prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowił czynu zagrożonego karą w czasie jego popełnienia. Nie będzie również wymierzona kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w czasie, gdy czyn zagrożony karą został popełniony. Natomiast § 2 głosi, iż powyższa regulacja nie stanowi przeszkody w sądzeniu i karaniu osoby winnej działania lub zaniechania, które w czasie popełnienia stanowiły czyn zagrożony karą według ogólnych zasad uznanych przez narody cywilizowane.

⁶² Cytowana norma w § 1 stanowi, iż każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych. Następujący § 2 wprowadza ograniczenia, zgodnie z którymi korzystanie ze wskazanych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

⁶³ Odnośnie do nieprecyzyjnego tłumaczenia polskiego tekstu Konwencji, który art. 10 tytułuje jako „wolność wyrażania opinii” – M. A. Nowicki, *Komentarz do art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* (Dz.U.93.61), [w:] M. A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Oficyna, 2009.

⁶⁴ Tak też: wyrok z dnia 6 maja 2003 r. Radio Hele Norge ASA v. Norwegia, skarga nr 76682/01.

W wyniku przeprowadzonej analizy Trybunał uznał jednak, iż w wyniku obciążenia skarżących grzywną oraz odpowiedzialnością za szkodę wyrządzoną przez publikację, do naruszenia art. 10 Konwencji faktycznie doszło. Rozważania skupiły się więc na zbadaniu, czy wkroczenie w zasadę swobody wypowiedzi było uzasadnione z racji wypełnienia przesłanej określonych w art. 10 § 2 Konwencji. W zakresie wymogu, aby obowiązki i odpowiedzialność wynikająca ze swobody podlegały przewidzianym przez ustawę wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom uznano, iż w analizowanym stanie faktycznym przesłanka ta została spełniona. Powołano się przy tym na orzeczenie z dnia 10 lutego 2009 r., w którym rozdział 27, sekcja 3a fińskiego kodeksu karnego została uznana w zakresie treści za jednoznaczną⁶⁵. Odmiennym zagadnieniem jest natomiast konieczność wprowadzenia takiej odpowiedzialności w demokratycznym społeczeństwie⁶⁶. Analizując spełnienie tej przesłanki Trybunał wskazał, że przymiotnik „niezbędny”, w rozumieniu artykułu 10 § 2 Konwencji, zakłada istnienie „pilnej potrzeby społecznej”. Wprawdzie umawiające się Państwa mają pewien margines swobody w ocenie, czy taka potrzeba istnieje, lecz zawsze decyzja podjęta w tym zakresie idzie w parze z europejskim nadzorem sprawowanym przez Trybunał, obejmującym zarówno ustawodawstwo, jak i orzeczenia wydane przez niezawisłe sądy. Zatem więc Trybunał jest upoważniony do dokonania ostatecznej oceny, czy „ograniczenie” jest do pogodzenia z wolnością wypowiedzi, chronionej na mocy artykułu 10 Konwencji⁶⁷.

Odnosząc powyższe do analizowanego stanu faktycznego Trybunał zwrócił uwagę, że pierwszy z kwestionowanych artykułów prasowych – wywiad z A. – skupiał się na jego odczuciach związanych z odwołaniem z funkcji oraz rozwodem. Dane B. oraz jej wizerunek były wskazane jedynie jeden raz, jako tło wydarzeń, które doprowadziły do przedstawianej sytuacji. Z kolei druga z publikacji zatytułowana „Klub rozwiedzionych żon” wspominał rozwód A. jedynie jednokrotnie wskazując, iż z powodu zajścia z udziałem B. postępowanie rozwodowe zostało przyspieszone. Bezsporne w sprawie było przy tym to, iż opisywane fakty zostały uzyskane w sposób sprzeczny z prawem. Trybunał skonstatował, iż oczywistym było, że B. nie była osobą publiczną, lecz prywatną – uczestnikiem postępowania karnego. Samo uczestnictwo w procesie nie pozbawiło jej ochrony wypływającej z art. 8 Konwencji⁶⁸, a kwalifikacja jako osoby prywatnej tylko powiększyła strefę chronioną w ramach życia prywatnego. Należy jednak zauważyć, iż B. z racji swojego związku z A. będącym osobą publiczną oraz współuczestnictwa w incydencie z jego udziałem odnośnie tych dwóch faktów wstąpiła w sferę uzasadnionego społecznego zainteresowania. To stwierdzenie, w opinii Trybunału, musi być wzięte pod uwagę przy przeprowadzaniu analizy na gruncie art. 10 Konwencji.

Trybunał zaznaczył także, iż w informacje zawarte w obu artykułach dotyczyły zachowania i życia A., natomiast odniesienia do B. były poczynione jedynie w związku z jej uczestnictwem w incydencie, z którym wiązała się jej odpowiedzialność karna, jak

⁶⁵ Wyrok z dnia 10 lutego 2009 r. *Eerikäinen i inni v. Finlandia*, skarga nr 3514/02.

⁶⁶ Należy bowiem zauważyć, iż obie przesłanki muszą być spełnione łącznie.

⁶⁷ Tak też: wyrok z dnia 21 stycznia 1999 r. *Janowski v. Polska*, skarga nr 25716/94.

⁶⁸ Tak też: wyrok z dnia 11 stycznia 2005 r. *Sciaccia v. Włochy*, skarga nr 50774/99.

i samym procesem. Żadne informacje dotyczące życia prywatnego B. nie zostały ujawnione, poza faktem jej związku z B. co zresztą było już upublicznione przed inkryminowanymi publikacjami. Dodatkowo całe zdarzenie dotyczące B. miało ważką wagę społeczną oraz uzasadniało publiczne zainteresowanie. Mając na uwadze powyższą argumentację oraz stan faktyczny sprawy Trybunał stwierdził, że surowe sankcje nałożone przez władze fińskie na dziennikarzy oraz redaktorów naczelnych były nieproporcjonalne. W konsekwencji Trybunał uznał naruszenie art. 10 Konwencji. Odnośnie zarzutu wkroczenia w art. 7 Konwencji, z racji uznania, iż ingerencja była zgodna z prawem, naruszenia nie stwierdzono.

4. Konkluzje

Jak już wskazano, celem Zaleceń było ujednoczenie wewnętrznych regulacji Państw członków Rady Europy w przedmiocie zasad przekazywania przez media informacji dotyczących postępowań karnych. W zakresie rozpowszechniania wizerunku uczestników procesów sądowych wydaje się, iż krajowa regulacja zarówno Prawa prasowego, jak i kodeksu postępowania karnego jest z Zaleceniami zgodna. Powołując się na stanowisko doktryny można także wskazać, iż podobna konstatacja może być poczyniona w odniesieniu do norm innych państw członków Rady Europy. Jak w przypadku innych dóbr osobistych, problem zazwyczaj nie polega jednak na regulacjach materialno-prawnych, lecz na sposobie wyważania konkurujących interesów. W tym wypadku owymi konkurującymi dobrami są: prawo uczestnika postępowania sądowego do prywatności oraz ochrony dobrego imienia oraz domniemanie niewinności z jednej strony, a wolność słowa zapewniająca społeczeństwu prawo do bycia informowanym o doniosłych wydarzeniach życia codziennego, co pośrednio przyczynia się do transparentności życia społecznego. A takim bez wątpienia są fakty dotyczące toczących się postępowań karnych.